

ΣΟΦΙΑ 2017 SOFIA 2017

esejistická súťaž pre študentov

Ak (ne)zmeníme náš život, čaká nás lepšia alebo horšia budúcnosť?

Dýcham.

Nadýchnem sa. Vydýchnem. Nadýchnem sa. Vydýchnem.

V mojom tele sa v tomto okamihu odohráva mnoho chemických dejov a premien. Kyslík, ktorý som vdýchla, reaguje a mení sa na oxid uhličitý. Premeny sú pre život človeka nevyhnutné. Umožňujú žiť, a teda konať veľké veci. Veľké veci majú dopad na budúcnosť, či už jednotlivca, alebo skupiny. Preto by sa mohlo zdať, že zmena znateľne ovplyvňuje budúcnosť, či už k lepšiemu alebo horšiemu. No ja tvrdím, že z hľadiska budúcnosti nezáleží na tom, či svoj život zmením, alebo nie.

Je dôležité najprv si vysvetliť, ako vnímame pojem budúcnosť. Na budúcnosť sa pozerám ako na dej, alebo súbor dejov uskutočňujúcich sa v časovej následnosti po prítomnom okamihu. Budúcnosť môžeme, aj keď dosť neurčito, rozdeliť na dve skupiny: budúcnosť krátkodobú a budúcnosť dlhodobú. Z hľadiska krátkodobej budúcnosti záleží aj na veciach, na ktorých takmer vôbec nezáleží z hľadiska dlhodobej budúcnosti. V tejto eseji sa budem zameriavať na budúcnosť dlhodobú, pretože krátkodobá budúcnosť je podľa mňa ako predmet eseje príliš subjektívna. Do dlhodobej budúcnosti ale nezaraďujem posmrtný život, lebo ten sa dá zadeliť do celkom osobitnej kategórie.

Podme sa teda pozrieť do budúcnosti, povedzme do roku 2777. Celá generácia „90's kids“ už leží v hrobách, vrátane mňa i teba. Z krás tohto sveta sa tešia naše praprapravnúčatá, na ktoré sme už nemali priamy vplyv. Čo z toho vyplýva? Aby sme ovplyvnili budúcnosť, náš vplyv by musel byť taký silný, že by pretrval niekoľko generácií. Krátky slovník slovenského jazyka definuje vplyv ako trvalejšie pôsobenie. Nakoľko je toto pôsobenie však trvalejšie? Nie je dostatočným účinkom vplyvu, ak pôsobí len na naše deti? Potomkovia našich potomkov sú teda ovplyvnené nie našim vplyvom, ale vplyvom ich rodičov. Musíme rátať s tým, že vplyv našich detí na naše vnúčatá môže a nemusí byť poznačený našim pôsobením. Nazvime našu

výchovu tradíciou. Akokoľvek vychovám svoje deti, budú mať vo svojom ďalšom živote tri možnosti: buď budú v tradícii pokračovať, alebo sa tradícii otočia chrbtom úplne, alebo časť tradície si ponechajú a doplnia ju vlastnými metódami výchovy. Zatiaľ čo prvá možnosť nahráva tomu, že zmena u jednotlivca môže vyústiť do zmeny budúcnosti, zvyšné dve možnosti to popierajú. Ak dieťa opovrhne tradíciou, vplyv rodiča je značne zoslabený alebo sa úplne vytráca. Týmto by sa potvrdilo, že v rodinnom živote pozitívna ani negatívna zmena nemusí znamenať lepšiu ani horšiu budúcnosť. Zmena v takomto prípade môže mať alebo nemať dopad na budúcnosť.

Netreba zabúdať, že svet nie je iba v rukách jednotlivca, ale závisí aj od iných, nim neovplyvniteľných faktorov. V prvom rade treba zvážiť, že na svete žije približne 7 miliárd ľudí. Miliardy jedincov, ktorí stoja pred mnohými voľbami. Predstavme si voľbu ako vektorovú veličinu, s nejakou hodnotou a nejakým smerom. Ak by v jednom momente všetci ľudia učinili rozhodnutie, bola by výslednica dostatočne veľká na to, aby posunula budúcnosť určitým smerom? Alebo by sa rozhodnutia vynulovali? Je možné, že váha rozhodnutia priemerného človeka by sa blížila k nule. Tu sa ale vynára otázka vplyvu jednotlivca. Váha rozhodnutia spraveného prezidentom veľmoci sa nebude rovnať váhe rozhodnutia spraveného priemerným Európanom a táto váha sa nebude rovnať váhe rozhodnutia spraveného pralesným domorodcom nepoznajúcim civilizáciu. Preto ak domorodec učiní rozhodnutie s určitým smerom a prezident veľmoci učiní rozhodnutie opačným, alebo len o niečo rozdielnym smerom, domorodcove rozhodnutie odkloní výslednicu o tak málo, že je to ľahko zanedbateľné. Domorodec akoby strácal možnosť voľby, aj keď ju teoreticky stále má. To, či zmení svoj život, alebo nie, nespraví budúcnosť ani lepšou, ani horšou.

V druhom rade, existuje ďalší nami neovplyvniteľný prvok. Nazývajú ho „silou z hora,“ „vesmírom,“ „Bohom,“ „prírodou,“ či „osudom.“ V poslednej dobe bol často opakovaný výrok od neznámeho autora: „Sám si strojcom svojho osudu!“ Dovolím si oponovať. Ak by bol každý človek strojcom svojho osudu, umierali by ľudia? Dostávali by choroby, ktorých vznik nespôsobil ich životný štýl? Stávali by sa nešťastia spôsobené náhodou či prírodou? Nemal by človek, tvrdiaci, že sám je strojcom svojho osudu, byť schopný ovplyvniť takéto veci? Ale zjavne nie je. Spejeme k tomu, že je potrebné priznať, že našu budúcnosť ovplyvňuje prvok, ktorý nemôžeme ovplyvniť my. Zmenu, o ktorej si želáme, aby bola odzrkadlená na našej budúcnosti, môže ovplyvniť iný prvok, a teda sa nemusí odzrkadliť. Nezáleží na tom, či tá zmena nastane.

„História sa opakuje.“ Opakuje. Opakuje. Princíp zjavný, hojne využívaný. Využívaný na čo? Na predpoklady. V súčasnosti málo vedeckých objavov prichádza nečakane, a ak aj, prichádzajú ako vedľajšie produkty. Veda v dnešnej dobe funguje na simuláciách. Simulujú sa situácie na základe prechádzajúcich skúseností. Podľa týchto simulácií sa neskôr predpokladá ďalší vývoj. Vedci už väčšinou neskúmajú pomaly, neprichádzajú s „heuréka momentom.“ Veda sa presunula viac – menej do priemyselnej roviny. Vedecká komunita predpokladá, čo asi sa objaví a vie zhruba ako sa to objaví. Dokonca, dátum nového objavu

sa dá predpokladať s presnosťou na niečo okolo dvadsať rokov. Súťaž spočíva v tom, ktorému vedcovi sa to podarí skôr. Veľkú úlohu tu zohráva prvok náhody. Napríklad, ak by nebolo objavené písmeno Q, o ktorom vieme, že sa v našej zjednodušenej abecede nachádza na 17. mieste z dvadsiatich štyroch písmen. Ten vedec1, ktorý by intuíciou, čiže náhodou, začal skúmať odzadu, by mal výhodu oproti tomu vedcovi2, ktorý začal skúmať spredu. Vplyvom náhody by sa stal objaviteľom. Povedzme však, že vedec1 zmení svoje rozhodnutie a skončí s kariérou vedca ešte predtým, ako sa začne objavovať písmeno Q. Bude to trvať o niečo dlhšie, ale vedec2 aj napriek tomu objaví písmeno Q. Písmeno Q bude objavené bez ohľadu na to, či vedec1 zmenil svoj život. Zmena života vedca1 nemá vplyv na budúcnosť objavu.

Premeny sú súčasťou života každého z nás, no z hľadiska dlhodobej budúcnosti nemusia zanechať hlbokú stopu. Tak, ako rodič stráca vplyv na dieťa, ak dieťa samo vplyv neprijme; tak, ako domorodec stráca vládu nad svojim životom, ak mocnejší rozhodne inak; tak, ako vyšší princíp ovplyvňuje naše životy bez súhlasu našej vôle a tak, ako je zmena smerovania vedca nepodstatná k objavu; presne tak je každá zmena života jednotlivca nepodstatná. A to bez ohľadu na to, či bude nasledovať temnota alebo svetlo.

Alžbeta Baldovská